

Cecylia Gajkowska

IV Kolokwium dokumentacyjne : (Warszawa, 22-23 lutego 1984 r.)

Biuletyn Polonistyczny 27/3-4 (93-94), 32-36

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IV KOŁOKWIUM DOKUMENTACYJNE¹
/WARSZAWA, 22-23 LUTEGO 1984 r./

Tematem IV Kolokwium stały się dwa zespoły problemów: pseudonimy pisarzy polskich oraz kalendarze polskie XIX w. Pierwszy dzień obrad otworzyło wystąpienie redaktora naczelnego "Słownika pseudonimów pisarzy polskich", prof. dra E. J a n k o w s k i e g o. Referent na podstawie przykładów pokazał, że era pseudonimowa nie przeminęła, że przybieranie pseudonimów, nie tylko w literaturze, jest zjawiskiem dość powszechnym do dziś. Rozszyfrowywanie autorstwa, odkrycie w ten sposób czytelnikom, kto był autorem określonej pracy, stało się problemem istotnym i ważnym również dla zrozumienia treści książki. Referent zwrócił uwagę m.in. na fakt, iż przypatrując się uważnie przemianom pseudonimiki można studiować w miniaturze całe dzieje przemian obyczajowych w ciągu stuleci. Sformułował też propozycję definicji pseudonimu, określił przy tym zadania pseudonimografii i pseudonimologii. Za pseudonim literacki uważa on każde oznaczenie autorstwa jakiejkolwiek pracy literackiej w sposób różniący się od aletonimu (tj. nazwiska i imienia obowiązującego w cywilnym życiu autora). Następnie E. Jankowski przedstawił, zarysowaną już w 1968 r., koncepcję "Słownika", kształtowaną podczas procesu jego powstawania, określił zakres, metody opracowywania, wyjaśnił także tytuł przyjęty dla tego naukowego przedsięwzięcia.

W dalszym toku zebrania wystąpiła dr D. Ś w i e r c z y Ń s k a ("Z badań nad pseudonimami - słowniki polskie i obce") omawiając dotychczasowy stan badań z zakresu pseudonimografii i pseudonimologii. Referentka scharakteryzowała znane słowniki pseudonimowe polskie i obce od początku ich istnienia, tj. od

w. XVII. Pierwsze słowniki pisane w języku łacińskim obejmowały pseudonimy wielu narodów (np. W. Placciusa: *Theatrum anonymorum et pseudonymorum*, Hamburg 1708). Wiek XVIII przynosi rozwój słowników wyłącznie narodowych. W grupie takich słowników referentka wyróżniła: I. Słowniki obejmujące tylko pseudonimy (tu podział na słowniki zawierające pseudonimy i ich rozwiązania, np. E.O. Wellera: *Index pseudonymorum. Drittes Supplementheft*, Glauchau i Lipsk 1867; słowniki ujmujące pseudonimy w sposób eseistyczny, np. J.-M. Quérarda: *Retouches au Nouveau dictionnaire des ouvrages anonymes et pseudonymes*, Paryż 1862); II. Słowniki obejmujące pseudonimy i anonimy łącznie. Te dwa typy słowników pseudonimowych przetrwały aż do naszych czasów. Swoje wywody autorka ilustrowała licznymi przykładami.

Część popołudniową zebrania otworzyła dr C. G a j k o w e k a ("Dzieje, kolejne etapy pracy nad »Słownikiem pseudonimów pisarzy polskich«"). Inicjatywa opracowania słownika powstała jeszcze w latach 50-ych; podczas bibliografowania czasopism literackich pracowano nad rozszyfrowaniem pseudonimów tworząc w ten sposób załączek późniejszych materiałów. Realizacja tego ogromnego przecież przedsięwzięcia stała się możliwa dopiero po objęciu Pracowni przez prof. E. Jankowskiego oraz wypracowania przez niego koncepcji "Słownika".

Następne wystąpienia dotyczyły głównie pseudonimów, ich form, rodzajów, przemian, jakie następowały w poszczególnych okresach. Pseudonimami staropolskimi, oświeceniowymi i romantycznymi zajęła się mgr E. M o d r z e w s k a; natomiast mgr B. M a r z ę c k a scharakteryzowała pseudonimy okresu Młodej Polski i współczesności, starając się pokazać, jakie typy pseudonimów dominowały w omawianych okresach, i jakie nowe typy się pojawiały.

Szerzej na temat samego warsztatu i sposobów postępowania przy opracowywaniu pseudonimów działu współczesnego mówiła doc. J. C z a c h o w s k a ("Kłopoty z współczesnością"). Przy pomocy odpowiednich kartotek pokazała trudności i kłopoty, jakie towarzyszyły pracy. Problemy poruszane przez J. Czachowską wywołały duże zainteresowanie i ożywioną dyskusję. Dyskutowano również nad całością problemów poruszanych podczas przedpołudniowych obrad. K. Korotajowa interesowała się pseudonimami staropolskimi, J. Czachowska nawiązała w dyskusji do referatu E. Jankowskiego oraz D. Świerczyńskiej. D. Świerczyńska podkreśliła znaczenie słownika pseudonimów A. Bara. W dyskusji głos zabierała też J. Kaczyńska, współautorka działu współczesnego, dzieląc się doświadczeniami zdobytymi przy pracy w słowniku.

W drugim dniu obrad (23 II) tematem wiodącym stały się kalendarze polskie wieku XIX. C. G a j k o w s k a ("Kalendarze polskie XIX w. Wybrane problemy") przedstawiła rozwój kalendarzy XIX-wiecznych, scharakteryzowała poszczególne typy i rodzaje oraz ich zawartość treściową. Sporo miejsca poświęciła kalendarzom warszawskim z uwagi na fakt, iż w wieku XIX Warszawa była największym ośrodkiem wydawania tych publikacji. Podkreśliła ponadto znaczenie kalendarzy jako źródła historycznego do badania historii miast i regionów. Druga część wystąpienia dotyczyła bibliografii kalendarzy XIX w. Referentka przedstawiła kilka wariantów układu kalendarzy, traktując te propozycje jako wstępne, gdyż praca nad bibliografią znajduje się na etapie początkowym.

Problemy związane z kalendarzami mazurskimi i śląskimi oraz polonijnymi przedstawił prof. W. Chojnacki i dr W. Chojnacki. Prof. W. C h o j n a c k i zajmował się stanem zacho-

wania kalendarzy tych regionów. Zniszczenia wojenne znacznie zmniejszyły ten zasób. Kalendarz jako książka użyteczna w ciągu całego roku, stracił aktualność i stawał się często bezużytecznym szpargałem, nie zawsze przechowywanym. Referent prowadził poszukiwania nie tylko w bibliotekach i muzeach, ale także w prywatnych biblioteczkach oraz na strychach. Na podstawie systematycznych poszukiwań stwierdził, że wiele roczników kalendarzy nie zachowało się, np. "Kalendarze cieszyńskie" Feitzingera. W. Chojnacki omówił również kalendarze polskie z terenów pruskich, zwracając uwagę na ich znaczenie i rolę, jaką odegrały w krzewieniu kultury polskiej i utrzymywaniu polskości wśród ludności.

Dr W. Chojnacki zajął się kalendarzami polonijnymi - w związku z przygotowywaną przez obu referentów "Bibliografią kalendarzy polonijnych za lata 1838-1982". (Bibliografia zarejestruje 1/3 kalendarzy nie znanych "Bibliografii" K. Estreichera.) Zastanawiał się także nad definicją kalendarza, ponieważ wydawnictwa te traktowane są czasem jako druki zwarte, czasem zaś jako wydawnictwa periodyczne.

W dyskusji nad kalendarzami XIX w. zabierali głos: W. i W. Chojnacy, E. Głębińska, S. Wróbel, D. Świerczyńska, W. Roszkowska-Sykałowa, K. Tokarzówna, C. Gajkowska. Dyskutowano zarówno o problemach związanych z kalendarzami XIX w., jak też o praktycznych rozwiązaniach bibliografii kalendarzy. Stwierdzono zgodnie, że bibliografia kalendarzy powinna obejmować poszczególne regiony, zwłaszcza, że już powstaje bibliografia kalendarzy mazurskich, pruskich, że są opracowane (w maszynopisie) kalendarze śląskie, wkrótce będą i polonijne. Żywą dyskusję wywołała także kwestia zapisu zawartości kalendarzy.

Istnieje kilka rozwiązań i możliwości uporządkowania materiałów w nich drukowanych, ale to wymaga dalszych dyskusji i rozważań.

¹ Informacje o poprzednich kolokwiach zob. BP z. 1 (91) 1984.

Dr Cecylia Gajkowska

WYSTAWA

"WYDAWNICTWA INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH PAN
W CZTERDZIESTOLECIU PRL"

Z okazji obchodów czterdziestolecia Polski Ludowej Instytut Badań Literackich PAN zorganizował wystawę "Wydawnictwa Instytutu Badań Literackich PAN w czterdziestoleciu PRL".

Ekspozycja została pomyślana jako ilustracja dorobku wydawniczego Instytutu od chwili jego powstania w roku 1948 do dnia dzisiejszego. Dorobek ten obejmuje ogółem 316 tytułów w 337 woluminach opublikowanych w ramach serii wydawniczych IBL PAN, 317 tytułów w 448 woluminach w zakresie wydawnictw pozaseryjnych (w łącznej objętości 24 500 arkuszy wydawniczych) oraz 5 tytułów czasopism, zawierających w sumie 5870 arkuszy druku. Wybór ekaponowanych publikacji został zaprojektowany tak, aby mógł ilustrować zarówno najwybitniejsze osiągnięcia naukowe, jak i główne nurty problemowe oraz podstawowe formy działalności wydawniczej Instytutu. Starano się również uwzględnić historyczny aspekt tej działalności, pokazując jej rozwój od pierwszych wydawnictw aż po najnowsze.

Przedstawione na wystawie materiały zgrupowano według kry-